

FSDF, Kniha 3.:

*O sfouknutí neboli patrně blaženém zaparkování ve věčnosti,
O páté světové straně a kdo ví, o čem ještě*

Předpokládám, že knížku o filosofii si nekoupí kdekdo, takže mám zato, že případný čtenář tuší, že za výrazem sfouknutí ukrývá se nirvána, tedy řeč o Buddhovi a potažmo o indické filosofii. Pátou světovou stranu vyznává zase civilizace čínská; a to kdo ví, o čem ještě, nejsem stále schopen specifikovat.

O tom, kdy člověk začal ozřejmovat myšlením existenci vnějšího světa i svého nitra máme doklady zabírající zhruba 2500 let. Není ale pochyb, že s tím homo začal o moc dříve, kdy již měl nástroj, jímž pojmenoval věci jsoucí i abstraktní. Od chvíle, kdy řekl: „Beru sekeru a jdu porazit strom, protože šaman řekl, že bude zima,“ a bylo mu porozuměno, začal filosofovat. Věta samozřejmě mohla být i jiná, dokonce i více filosofická, důležité bylo porozumění. Vyřčené a pochopené slovo vcucává člověka do říše divů. Do krajiny za zrcadlem pronikl z hominidů pouze homo sapiens, hlavně proto mohla sežrat neandertálce, jejichž primitivní výkřiky radostně považoval za zvířecí skřeky a nikoli za mluvu. Řeč, nástroj myšlení byl už zbudován, když někdy v 5. tisíciletí před naším letopočtem začali obyvatelé nynější Malé Asie tavit kovy, v Indii byly měď a bronz známy od počátku tisíciletí třetího a kolem roku 2000 př.n.l. už tam ofukovali rozvinutou železářskou industrií, dokonce takovou, že o nějakých pět stovek let později byli tamní experti schopni vyrobit železný sloup vysoký skoro osm metrů, který se skládá z 99,7% ze železa; takto ryzí kus železa byla Evropa schopna vyrobit nejdříve ve druhé polovině 19. století. Ještě kolem toho roku 2000 fungoval kult Matky, dávkyně života, ale jinak se už začalo sjíždět z kopce. Nové nástroje a především zbraně přinášejí soumrak šťastného barbarství a evokují eruptivnost dalších tisíciletí. Ostatně s tím Indové počítali, jak uvidíme dále...

Počátkem toho třetího tisíciletí př.n.l. se objevuje velká civilizace na řece Indu. Ale také u Nilu, Eufratu, Chuang-che... Nějaká ta staletí plus mínus nehrají roli. Pídit se po tom, která byla první, kdo byl na počátku, je očividný nesmysl, ale někdy je zářežující ten náhlý výbuch velmi pokročilých technologií, kultury atd. Jakoby se hmota zpila a vypudila ze svého lůna ducha, nemyslím si totiž, že by to mohlo být obráceně. Bloumat nad pustatinou duch může, ale z čeho by se asi zpil, hmoty nemaje. Hovoříme o Indii a bůh Indra se aspoň jednou tak zpráskal, že spadl z nebe...

***Ve své síle vyvolil si sómu
a ze tří pohárů ji pil...***

O raných dějinách Indie se toho zase tak moc neví, praví odborníci. Záhadou pro ně je tzv. protoindická civilizace představovaná především městy Harappa v Paňdžábu a Mohendžo-daru („pahorek mrtvých“) v Sindhu. Tuto kulturu odkryl v letech 1922 a 1944 Mortimer Wheeler. Do roku 1931 zde též zuřivě pracovali angličtí archeologové John Marshall a E. J. H. Mackay. Obě města, vzdálená od sebe 560 kilometrů, byla postavena podle stejného plánu, ba dokonce i z pálených cihel stejných rozměrů. Profesor B. Hrozný píše: „Kultura proto-indická je zcela zvláštního, osobitého rázu. My setkáváme se v Mohendžo-Daru s rozlehlým výstavným městem, jehož nevlázděné ulice, orientované od východu k západu a od severu k jihu, jsou celkem přímé a tvoří s ulicemi příčnými pravé úhly. Výstavba Mohendžo-Dara dala se patrně podle přesného, předem stanoveného a přísně zachovávaného plánu. Dvě hlavní avenue protínají v pravém úhlu město. Jediným ve starověku způsobem je tam vybudována kanalisace domů i ulic. Každou snad ulicí vine se uprostřed odvodňovací kanál, vyzděný cihlami, do něhož ústí odvodňovací kanály z jednotlivých domů obou stran ulice...“

V Dějinách Indie, Svoboda, Praha 1980 se píše, že byl v poslední době získán nový materiál, který dokládá místní původ harappské kultury. Podzemní vody však dosud brání archeologům prozkoumat nejspodnější vrstvy v Mohendžo-daru. Dobou rozkvětu harappských měst byl konec třetího a začátek druhého tisíciletí př.n.l. V horních vrstvách Harappy byly vykopány fajánsové korále, které jsou na základě spektrální analýzy totožné s korály z Knóssu na Krétě (16. st. př.n.l., což bylo i poslední období v dějinách Harappy.

Archeologický materiál rovněž poskytuje některé informace o náboženských názorech obyvatel harappské kultury, píše se ve vzpomínaných Dějinách Indie. A citace pokračuje: „Jak v citadele, tak v obytných částech měst byly objeveny stavby, které badatelé právem považují za chrámová zařízení. K těmto chrámům se zřejmě váží rituální bazény stejně jako kamenné sochy nalezené v Mohendžo-daru a Harappě. Podle mínění řady vědců byly chrámy a některé sochy zasvěceny mužskému božstvu, které někteří z nich ztotožňují s pozdějším bohem Šivou („Protošiva“). Na jedné nalezené pečetě je vyobrazeno božstvo se třemi tvářemi, sedící v „jogínské“ pozici na nízkém podstavci, k němuž jako by se přimykaly figurky antilop. Božstvo má na hlavě svérázný účes v podobě rohů. Po jeho obou stranách jsou rozmístěna jakási divoká zvířata. J. Marshall, který vedl vykopávky, kdysi předpokládal, že celek představuje zobrazení boha Šivy jako Pašupatiho (pána zvířat). Toto vysvětlení, podporované nyní mnohými badateli může ukazovat na vztah hinduismu a náboženských představ obyvatel harappské kultury. Pro tento výklad hovoří také zobrazování zvířat na pečetích (např. býka, tygra a jiných). Podle představ hinduismu se bohové sdužují s určitými zvířaty, např. bůh Šiva s býkem Nandinem, jeho manželku doprovází tygr apod.“ Písemné památky harappské kultury zůstávají nadále nepřečteny ač celkový

počet znaků na pečetidlech dosahuje téměř čtyř set. Kromě toho se našly nápisy na keramice a kovových předmětech. Podle úlomku keramiky s částí nápisu se ví, že se psalo zprava doleva.

Jinými slovy: neznámý národ (pokud zamítneme příchozí či potomky z Atlantidy), vyrazivší na cesty ze severní Evropy(!?) používal písmo, které nejsme schopni rozluštit, vesele kadil na splachovacích záchodech, přechasto se umýval (snad i z náboženského hlediska, ale možná také odpovědní šéfové věděli, co udělá nemytá špína se zdravím mnohatisícové komunity, pokud není pod kontrolou; příslušní bohové se vždycky najdou a cesta byla dlouhá a frapantní zkušenosti nemalé), pěstoval pšenici, ječmen, hrách, sezam a bavlnu (v přilehlém Balúčistánu a v Sindhu existovaly již dávno poměrně svižné protoslužovické vesnické obcíny). Zahraniční obchod se zaměřoval na Írán, Afghánistán a určitě i na Mezopotámii. Z našeho hlediska je evidentní, že takový národ už mlaskavě poslopkával pivo a alkoholické nápoje z každého ovoce, které je schopno kvasného procesu (Čerpám ze své knihy Fantasticky stručné (byť nechutně neúplné) dějiny chlastu). Zpočátku možná vyjma vína, pokud by to byli první Indoevropané (teorie prof. Hrozného) ze severní Evropy (jiná teorie), v jejichž slovní zásobě se nenacházela slova jako palma, oliva, cypřiš, víno, vavřík. (Nebyla nakonec sóma divoce rostoucí horská réva, na kterou narazili na dlouhé cestě? A proč ne? Cukrem nadupaný nektar z hroznů dá po relativně krátkém kvasném procesu zatraceně opojný nápoj, po jehož nemírné konzumaci se může zatočit hlava i bohům. Tento můj nápad není proti mysli ani Christianu Callecovi, který na 510. stránce českého vydání jeho Velké encyklopedie vína píše, že dějiny indického vína jsou neobyčejně dlouhé a sahají do období harappské kultury, kdy souběžně Egyptu vládli faraóni. Ve starých mytologických a náboženských textech se často setkáváme s výrazem soma rás - cosi jako „víno“ či „nektar“-, nápoj z rostliny sóma snad vinná réva-.) Staří Indové věřili, že víno je živou vodou, a proto tehdy teklo proudem při radostných i méně veselých příležitostech. To tvrdí pan Callec, ovšem do jaké míry je odborníkem na starou Indii, to opravdu netuším, takže rovnítko mezi sómou a vínem berme jenom jako dohad, jako domněnku, ovšem srovnatelnou s dohady, že sóma je pivo, opojná šťáva z byliny či veselé houby. Stejně tak obecně používaný slovník tehdejších protointelektuálů neobsahoval slova tygr, slon, velbloud, lev, leopard. Ale naopak až dobře znal slova vlk, medvěd, rys, orel, sokol, sova a také vši a blechy. Nesli si s sebou mimo ně i slovo losos (slovní základ laks-), ryba tato je známá jenom podél řek vlévajících se do Baltského a Severního moře, které později, neboť ztratilo, co by pojmenovávalo, znamenalo „velké množství“ nebo „sto tisíc“. Takový je význam sanskrtského slova laksha, jeho druhým významem, teď už přímo ze Z. Krušiny, který uvádí teorii německého jazykovědce Petera Thiema, „je pryskyřičnatá stromová kůra červené barvy, vytvářející se po bodnutí hmyzu Coccus lacca, která byla užívána jako rudá barva. Z toho se také vyvinulo indoevropské slovo lak. Snad podle barvy byla nazývána lososovou.“ Při této příležitosti jsem si vzpomněl na knihu L. Součka Tušení souvislosti s jeho úvahami na základě prací jazykovědců A. Lamprechta, M. Čejky a V. Illiče- Svityče a A. Dolgopolského o společném prajazyku téměř pro celou Evropu, tj. pro skupiny slovanskou, baltskou, germánskou, keltskou a italskou. Z tohoto jazyka vyšla i řada asijských jazyků živých i mrtvých. Tento společný indoevropský jazyk vznikl v neolitu a vrcholu dosáhl ve 4. a 3. tisíciletí př.n.l. - písemně je doložen svými větvemi, např. chetitština z 2. tisíciletí. Podle uvedených lingvistů jsou dalšími jazykovými rodinami či hnízdy „rodina uralská, zahrnující i maďarštinu a finštinu, altajská, semitohamitská, tibetočínská, bantuská, sdružující se v některých případech do hypotetických velkorodin, např. severokavkazské, niger-kongo a indiánské. Moderní srovnávací jazykověda hledá další a hlubší příbuznosti, sahající do vzdálenější minulosti a spojující i velkorodiny v dávná jazyková společenství. Prokazují to nepochybnou příbuzností např. osobních zájmen, elementárních substantiv (matka, voda, oheň) a základních číslovek. Sovětští badatelé (Tušení souvislosti bylo vydáno Československým spisovatelem v Praze roku 1978, cena 23 Kčs. Ne vždy byly na světě jen Spojené státy, EU a kapitalismus, našťástí.) V. Illič- Svityč a jeho žák A. Dolgopolskij se odvážili ještě hloub a dál: na základě jinak stěží vysvětlitelné hláskové shody [pravděpodobnost náhodné shody je méně než 0, 000000000000000000001 - čili žádná] 600 slovních kořenů postulují, předpokládají společný prajazyk borejštinu („severštinu“) neboli jazyk nostratický („našinecký“) pro celou Evropu, část Asie a Afriky. Za zcela nepochybné příslušníky této jazykové veleprarodiny pokládá Dolgopolskij jazyky indoevropské, kartvelské - jihokavkazské -, semitohamitské, drávidské - dnes v jižní Indii -, uralské, altajské a korejštinu. Za pravděpodobné příbuzenstvo pokládá - nastojte! - jazyk Etrusků a Elamitů, prajaponštinu a další staré jazyky severovýchodní Asie, prajukagirštinu, jazyk Čukčů a Kamčadalů a giljáčtinu. Možnými aspiranty příbuzenství jsou jazyky eskymácko - aleutské a vymřelá hurri - urartština. Podle Dolgopolského je pravlastí borejštiny území mezi Indií, Tureckem, Kavkazem a Perským zálivem - přibližně tedy onen - úrodný půlměsíc -, kam klademe - jak ukazují poslední výzkumy, patrně ne zcela právem - vznik prvních zemědělských civilizací a městských aglomerací. Soudě podle slovní zásoby, postrádající dosud výrazy zemědělské, pastevecké, kulturní a abstraktní pojmy, jakož i podle kmenového příbuzenství slov klade Dolgopolskij [1973] existenci tohoto kompaktního, jazykově spjatého borejského [nostratického] společenství do doby asi před 12 000 lety, ke konci poslední doby ledové, kdy se zlepšením klimatických podmínek došlo k uvolnění migračních cest, umožňujících rozšíření borejských jazyků v nejvlastnějším slova smyslu od moře k moři. Dnes se rekonstruovaný slovník Indoevropanů skládá z 960 výrazů. Jak se takové slovo hledá, uvádí P. Hora v Toulkách českou minulostí/1 na výrazu sníh: **sníh - sneg - snow - Schnee - sneo - snei ws - sniegas - neige - neve - nix - ninctu ...** Bližší nebo vzdálenější příbuznost je vcelku evidentní. Předpokládaný indoevropský výraz je potom (s) **neigwh**. Prastaří Indoevropané

znali dobře snít, měli spoustu slov pro dobytek, koně, maso, zbraně. Například sloveso ghwen znamená hnáti (dobytěk) i útočit, ale pojmů pro obilnářství je pouze poskrovnu. Jednoduše řečeno: nemůžeme křivit hubu nad Avary, Huny či Mongoly.

Civilizaci harappskou vyvrátili možná Drávidové (pokud ji prý sami nezbudovali; ale u vykořenění této civilizace se dokonce objevuje představa užití atomové bomby, asi aby bylo na výběr.) na začátku druhé poloviny druhého tisíciletí př.n.l. Pravda, už se do Indie trousili první Árijové, ale oni asi jedinými pohřbíváči Mohendžo-dara a Harappy nebyli. Nicméně nejrůznější materiální nálezy („Protošiva“, postava sedící v jógové pozici mezi pěti odpočívajícími zvířaty, figura v tanečním pohybu, který připomíná Šívu při jeho tanci, při němž rozkotává svět, falické symboly evokující pozdější texty Kámasútry, některé verše z náboženských textů atd.) napovídají, že Árijové nejen ničili, ale se i pozorně dívali (nikde ale také není napsané, že tvůrci této „protoindické“ civilizace nebyli jim příbuzní, viz teorie B. Hrozného, na niž navazuje významný indický archeolog S. R. Ráo). Ono porovnávání určitých znaků, aniž by se znala historie národa, jeho řeč a písmo, je vždycky ošidné. Dívám se na reprodukci „torsa vznešeného muže v obřadním šatu se stylizovanými trojlístky“, a mám snad z toho usuzovat, že sloužil jako předloha „Havaji“ na Nově? A nebo snad, že to jsou lístky záhadné sómy?

Indové sami mají k historii přístup poměrně laxní, vycházející z velkorysého záběru, s kterýmž k času života přistupují. Doba existence lidstva je propočítána na 306 720 000 roků. Tato veledoba (kalpa) se dělí na 71 manvantar (tj. „manuovských věků“, kde jednotlivé manvantary nesou jméno manua, praotce každého lidstva). Každá manvantar trvá 4 320 000 let a je rozdělena na čtyři jogy (věky). První, krtajuga či satjajuga, trvá 1 728 000 let a to je ten „zlatý věk“, kdy jsou lidé zbožní, nadšení, milující a milovaní, šťastní a dlouhověcí, protože práce nemá jméno. Idyla, Eden, Ráj, Eňo ňuňo. Druhá trétajuga a třetí dváparajuga, nazývané podle stále nižších vrhů při hře v kostky („Bůh nehraje v kostky!“, Albert Einstein), jsou o čtvrtinu kratší a označují období, kdy se valem všechno zhoršuje, lidstvo si začíná myslet, že sežralo všechnu moudrost světa, a vše vyvrcholí (pádem!) v závěrečném jugu zvaném kalijuga, v němž se momentálně nacházíme. To období ale stojí za to, ničí se tradice, moudří jsou k výsměchu, kasty rozvráceny, vládou krutouni, zlo zakrývá slunce, bohové prchají, prachy a nenávisť ovládají ankety oblíbenosti, věk člověka se zkracuje, nemocnost vzrůstá, nakonec není co jíst a lidé se začnou navzájem požírat. Jenomže Indové nejsou ani zdaleka tak pesimističtí, jako někteří z nás a to mám na mysli i staré židovské proroky a evangelia. Podle indické tradice náš temný věk začal roku 3102 př.n.l., někdy v této době odstartovali Mayové svůj kalendář, a bude trvat 432 000 let! Můžeme být šťastni, že jsme chytlí teprve ten pomalunkatý rozjezd zla, peklo, co čeká na naše potomky, zdá se, bude mít křídla velkých rozměrů. Doufám, na rozdíl od pana Zbavitele, že to stěhování duší nefunguje... Stačilo.

Navíc Indové neochvějně věří právě v ony přerody do lidských i nelidských těl, jež tvaruje množství zlých nebo dobrých skutků v tom či onom zrození. Z tohoto hlediska je důležitý především každý člověk s karmickým batohem na zádech, společnost a její činění takový půvab nemá. Jaký má smysl se výrazně angažovat za sekání trávníků, když v příštím životě budu možná pampeliška. Nebo jako nedotknutelný podněcovat revoluci proti tomu svinskému kastovníctví, když mám šanci v dalším zrození poskočit mezi dotknutelné. Dlabu na to a snažím se, aby vše fungovalo tak, jak funguje. Historie v euroamerickém oblečku postrádá smyslu. Ale možná by neškodilo více alkoholu. Pár litrů chlastu a Indie, a následně i svět, by se změnilo k nepoznání. I když Indie určitě ani tak nesedí na zadku, její ekonomika patří do první desítky vyspělých států (léto 2005) a už tam šilhají po Měsíci, po vesmíru, po hvězdném rojišti vlastních bohů a nesmrtelných herojů.

Takže nakonec o indické historii spíše vypovídají zvenku příšlí a jejich zápisy („Indů je daleko největší množství ze všech národů, které známe; ti odvádějí daň [Dareiovi] za všechny ostatní, tři sta šedesát talentů zlatého prachu. To byl obvod dvacátý,“ píše například Hérodotos) a archeologické nálezy a jejich čtení.

Indie je obrovská země, jako Evropa bez Ruska, proto také byla jen dvakrát sjednocena, ač i tehdy zůstaly rozlohou nezanedbatelné kraje samostatné. Navíc je dobře chráněna velehorami na severu, džunglí na východě, moři a oceánem všude jinde, takže případní vetřelci se do vnitrozemí mohli dostat pouze od severozápadu podél makránského pobřeží, z perského Herátu přes Búlánský průsmyk, to se ale narazí na divoký terén Balúčistán, nebo kábulským údolím a Chajbarským průsmykem (tudý se pustil Alexandr Makedonský). Navíc Himaláj chrání severní část Indie před studenými větry a svými ledovci napájí severoindické veletoky. Pro lidi solidní podmínky, pokud je dokáží využít. Další podrobnosti jsou otázkou zeměpisu a pohledu na mapu. Poměrná izolovanost od vnějšího světa vedla k tomu, že „svět“ byl jenom to, co bylo v těchto hranicích. Proto se pouze sem tam zaútočilo na Srí Lanku, na indonéské ostrovy či do zemí Jihovýchodní Asie jezdili pouze obchodníci a misionáři. Indie měla z čeho rozdávat.

Nejstarší etnikum, které do Přední Indie dorazilo byli Negroidi, nepříliš početná skupina příšlí patrně z Afriky, zbytky žijí v jižní Indii a v Ásámu, poněkud více je jich na Andamanských ostrovech. Do historie Indie výrazněji nezasáhli.

Nejmladší přistěhovalci jsou četnější party tibeto-barmského či sino-tibetského původu usazené v oblasti Himaláje a severovýchodní Indii. Podle tibetského výkladu dorazili na svá místa v době Buddhově, podle

historiků až v 7. století našeho letopočtu. Takoví místní Slované. Rovněž se do indických záležitostí moc nepletli.

Drávidové dnes obývají hlavně jižní část indického subkontinentu, ze severu byli vytlačeni indoevropskými Árijci. Austroasijsci, ádívásijové („první obyvatelé“) okupují málo přístupné části Indie a hovoří většinou jazyky kolské a mundské skupiny. Dá se říci, že tyto tři lidské skupiny semleli dohromady dnešní Indii, její náboženství i kulturu.

Ti, co zvítězili, si říkali Árjové („pocházející z dobrého rodu“, „urození“) oni staří Indoevropané, s nimiž jsme příbuzní i my, stali se podkladem a poduškou pro staré Indy a Iránce. První byli nezvládnutelní kočovní pastevci, druzí si sedli na zadek, hrabali se v půdě a pěstovali dobytek v ohradě svého působení. Nějak a někde se dost zhádali o podstatu bytí, protože u Íránců slovo daeva označuje démona hnusného, zatímco Indové pojem déva používají pro označení boha milého, v Indii asurové oškliví otravují život i nebešťanům, ale u Íránců Ahura je excelentním bohem dobra a světla. Jak vidno na příkladech, roztržka nabyla zásadního významu, i nezbylo než se rozloučit, pokud se nechťeli vzájemně vymlátit. Tolik rozumu ještě měli, ale kdoví, jak vše proběhlo, kdoví, o čem vlastně pějí staré pověsti indické a íránské. Kdo ví, kdo s kým a za co se pral.

Árjové domestikovali koně, zapřáhli ho do lehkého vozíku, na němž stál válečník s šoférem, a uháněli do dějin s bojovým pokřikem. První, kdož se od kmene odloupli kúrou toulavou byli Mitannové, kteří se koncem 14. století př.n.l. usadili v severovýchodní Sýrii (obecný předpoklad zní, že základ indoíránského společenství obýval grosso modo prostor mezi řekami Oxem (Amudarjou) a Jaxartem (Syrdarjou). Mitannové pro své panovníky a božstva užívali jména jako Indira, Mitira atd.

Árjové ve vlnách zaplavili oblast Paňdžábu (Pětiřící) a kraj mezi řekami Satladžem a Jamunou, místo, jež se stalo jakýmsi rozsáhlým indickým Řípem, posvátným územím zvaným Brahmávarta. Vnutili místnímu obyvatelstvu svou vůli, chvilku dělali bububu, ale začali i poslouchat jiné nápěvy a melodie, mísit geny a tvořit. Někdy v této době a v oné geografické oblasti začaly nabírat formu védské hymny, nejstarší literární díla indoevropských národů. Věda (podobně jako naše věda) označuje soubor poznatků a znalostí. Nejstarší je Rgvéd, 1028 hymnů (súkta) v 10 knihách (mandaláni, kruhy), soubor obětních písní, chvalořečí a prosí se bohové, ale se o nich začíná také pochybovat (mezi 1500 - 900 př.n.l.).

Z. Fišer (Egon Bondy) píše ve své publikaci Buddha: „Je to zvláště X. kniha Rgvédu (řazení „védských knih“ je tradiční a není ovšem vůbec chronologické; např. právě v X. knize Rgvédu též nacházíme některé texty z nejstarší vrstvy védského písemnictví vůbec), kde se najednou objevují verše i celé zpěvy, které zdánlivě nečekaně ukazují již pokročilý rozklad všeobecné důvěry v tradiční mytologii. Neznámí autoři si činí nejkrutější posměšky z kněží, parodují jejich obětnický rituál, ukazují, že jim jde jen o odměnu, majetek, nejhrubší materiální požitky. Líčí samotné bohy jako ziskuchtivce, jen lačné obětních darů a jako cynické opilce. Jinde prosí pěvec, aby mu byla dána víra v bohy (ví tedy už, co je to nevíra, skepse), „vždyť bohové se zrodili ve světě tvorů! Kdo může povědět, odkud přicházejí?“ Opět jiný uvažuje o tom, kdo má být vlastně vzýván, Indra, Varuna či Agni atd. Kdo je vlastně nejvyšší, kdo je vlastně dokonce ten pravý bůh! Posléze přicházejí pokusy hledat právě božství zcela mimo okruh védského panteonu. Básník praví: Některí říkají, že Indra není - nevíme, zda tím míní některé své filosofující kolegy, nebo zda tu poukazuje na neárijské obyvatelstvo, ale v každém případě je tu hlodavá pochybnost. Objevují se pokusy vymyslet nového nejvyššího, případně jediného boha a hledá se i jméno pro něj. Postupně jsou dosazovány na toto místo jednotlivé kosmické veličiny - čas, prostor, voda, oheň, později například i hlad, smrt apod. - a jednotlivé nejobecnější pojmy, které zde už mají charakter skoro filosofických kategorií - bytí, nebytí.

Z řady těchto textů uveďme aspoň nejslavnější a nejfilosofičtější z nich, který i bez dalšího výkladu - k němuž tu nemáme bohužel místa - jasně ukazuje stupeň, k němuž dospěla destrukce tradiční mytologie:

*Nebylo jsoucna a ani nejsoucna tehdy,
nebylo vzdušného prostoru ani nebe nad ním.
Co se hýbalo? Kde? Kdo k ochraně bděl?
Byla to voda, hluboká, nesmírná?*

*Nebylo smrti, nesmrtelnosti v onen čas,
nebylo stopy po noci a dni.
Samo sebou jen „to“ bez dechu dýchalo.
Mimo to nic nebylo jiného...*

*Tma byla na počátku, pokrytá tmou,
v ní toto vše jako nerozlišená spousta vod.
Tam zárodek zahalen v prázdnotu hluchou -
to jediné povstalo mocí tvůrčího vznícení.*

*V něm se nejdříve zrodila touha -
to byl první výron myslí.*

